

BÖLÜM 7

KADIN GÖÇÜ VE TÜRKİYE’DE POLİTİK STRATEJİLER

Ayşenur KARAKUŞ¹

GİRİŞ

Küreselleşme ile birlikte hız kazanan uluslararası göç hareketleri, yalnızca düşük vasıflı işgücünü değil aynı zamanda yüksek eğitilmiş ve nitelikli bireyleri de kapsamaktadır. Bu bağlamda “beyin göçü” kavramı, gelişmekte olan ya da az gelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru yönelen yüksek nitelikli insan sermayesinin hareketini tanımlamak için kullanılmaktadır (Docquier & Rapoport, 2012). Beyin göçü, göç veren ülkeler açısından bilgi, beceri ve sermaye kaybına yol açarken; göç alan ülkeler için inovasyon, ekonomik büyüme ve bilimsel üretkenlik anlamında önemli kazanımlar sağlamaktadır (Kingma, 2018). Özellikle 21. yüzyılda bilgi ekonomisinin en kritik sermayesi olarak kabul edilen eğitilmiş insan gücü, ülkelerin kalkınma kapasitesinin temel göstergelerinden biri haline gelmiştir (Yılmaz, 2019). Türkiye özelinde bakıldığında, son yıllarda beyin göçü eğilimlerinin belirgin şekilde arttığı görülmektedir. Türk Tabipleri Birliği verilerine göre, yalnızca hekimlerin yurtdışı çalışma belgesi talepleri 2012 yılında 59 iken 2022’de 1.197’ye ulaşmış, yani on yıl içinde 20 kattan fazla artış göstermiştir (Türk Tabipleri Birliği [TTB], 2024). Benzer şekilde, Türk Hemşireler Derneği’nin (2023) çalışmasında da hemşirelerin %76’sı yurtdışında çalışmak istediğini belirtmiştir. Dahası, mühendislik, bilişim, akademi ve sağlık alanlarında yüksek eğitilmiş gençlerin yurtdışına yöneliminde ciddi bir ivme söz konusudur (Uğuz Arsu, 2025). Bu durum, hem insan kaynağı hem de ekonomik kalkınma açısından Türkiye’nin geleceği için kritik bir sorun alanı yaratmaktadır.

Beyin göçü olgusu, yalnızca ekonomik ya da mesleki faktörlerle sınırlı olmayıp, toplumsal cinsiyet boyutuyla da ele alınması gereken çok katmanlı bir süreçtir (Docquier & Rapoport, 2012). Kadınların göç deneyimleri, erkeklerden farklı

¹ Uzm. Fzt., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi AD., aykarakus_02@hotmail.com.tr, ORCID iD: 0000-0002-6322-3127

tedir. Bu da, gelecekte kadınlarda beyin göçünün daha belirgin bir sorun alanı haline geleceğini işaret etmektedir.

Türkiye, beyin göçünün etkilerini azaltmak ve tersine göçü teşvik etmek amacıyla Turkuaz Kart, TÜBİTAK 2232 programları ve YÖK bursları gibi çeşitli politikalar geliştirmiştir. Ancak, bu politikalar genellikle bireysel teşvikler düzeyinde kalmış; yapısal sorunları çözmekte yetersiz olmuştur. Göç eğiliminin temel nedenleri olan ekonomik güvencesizlik, akademik özgürlüklerin sınırlılığı, liyakat sorunları ve toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri çözülmedikçe, tersine göç politikalarının etkisi sınırlı kalacaktır. Nitelikli kadın göçünü azaltmak için, yalnızca ekonomik değil; aynı zamanda sosyal ve kültürel alanlarda kapsamlı iyileştirmeler yapılması zorunludur.

Sonuç olarak, Türkiye'nin beyin göçü sorununu yönetebilmesi, uzun vadeli ve bütüncül bir vizyon gerektirmektedir. Bu vizyon, rekabetçi ekonomik fırsatlar, özgür akademik ortamlar, eşitlikçi sosyal politikalar ve diaspora ile güçlü bağlar üzerine inşa edilmelidir. Kadınlarda beyin göçünü azaltacak politikalar, yalnızca kadınların kariyer olanaklarını güçlendirmekle kalmayacak; aynı zamanda Türkiye'nin toplumsal cinsiyet eşitliği, sürdürülebilir kalkınma ve demokratikleşme hedeflerine de hizmet edecektir. Bu bağlamda, nitelikli kadınların yurtdışına yönelmesini engellemek ve tersine göçü teşvik etmek, Türkiye'nin yalnızca bugünkü insan sermayesi kaybını önlemesini değil; aynı zamanda geleceğe yönelik toplumsal refahını ve küresel rekabet gücünü artırmasını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Akyıldız, İ. E. (2024). Brain Drain from Turkey to the Usa and Europe: Historical Process and Current Trends. *Journal of Geography*, (49), 175-189.
- Akyıldız, İ. E. (2025). Beyin Göçü Politikaları: Dünya'dan Ve Türkiye'den Örnekler. *Anadolu Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(1), 326-361. <https://doi.org/10.53443/anadoluibfd.1531641>
- Altuntaş, S., Çiçek Korkmaz, A., & Kuleyin, B. (2025). The Attitudes of Generation Z Nursing Students Toward Brain Drain from Türkiye: A Cross-Sectional Study. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 8(2), 413-424. <https://doi.org/10.38108/ouhcd.1451494>
- Çoban, E. (2019). Brain drain in Turkey: Push and pull effects. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Docquier, F., & Rapoport, H. (2012). Globalization, brain drain, and development. *Journal of Economic Literature*, 50(3), 681-730. <https://doi.org/10.1257/jel.50.3.681>
- Dumont, J. C., Martin, J. P., & Spielvogel, G. (2007). Women on the move: the neglected gender dimension of the brain drain (No. 2920). IZA Discussion Papers.
- Durmaz, A. (2022). Diaspora as a source of human capital: The effects of the relationship between scientific Turkish diaspora and the homeland on reverse brain drain. *Migration and Development*, 11(3), 717-736. <https://doi.org/10.1080/21632324.2020.1816036>
- Elveren, A. Y., & Toksöz, G. (2018). Türkiye'de beyin göçü yazını ve bir alan araştırması. Gürhan Fişek'in izinde ortak emek ve ortak eylem, 191-214.
- Elveren, A. Y., & Toksöz, G. (2019). Hidden gender dimensions of the brain drain: the case of Tur-

key. *New Perspectives on Turkey*, 60, 33-59.

- Gürel Ortaç, A., & Baykal, Ü. (2024). Rapidly increasing brain drainage in Türkiye: Causes, effects, and solutions. *CURARE - Journal of Nursing*, 5, 51-57. <https://doi.org/10.26650/CURARE.2024.1489474>
- İpek, I. Z. T., & Nuhoglu, A. B. (2018). Brain Drain and Sociopolitical Integration. *International Migration and Challenges in the Beginning of the Twenty-First Century*, 153.
- Karaduman, H. A., & Çoban, E. (2019). Brain drain In Turkey: An investigation on the leading motives of skilled migration. *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(7), 322-339.
- Karataş, K., & Ayyıldız, A. A. (2021). Bugünün Türkiye'sinde göç gerçeği: Küresel hareketliliğin neresindeyiz. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 473-500.
- Kingma, M. (2018). Nurses on the move: A global overview. *Health Services Research*, 53(3), 1750-1766. <https://doi.org/10.1111/1475-6773.12773>
- Metin, F. (2023). Brain drain from Türkiye: Register evidence of non-returning graduates. *Research in Educational Administration & Leadership*, 8(2), 373-419. <https://doi.org/10.30828/real.1149770>
- Mukhtarov, S., Dinçer, H., Baş, H., & Yüksel, S. (2022). Policy recommendations for handling brain drains to provide sustainability in emerging economies. *Sustainability*, 14(23), 16244. <https://doi.org/10.3390/su142316244>
- Ozdoğan, Z. (2020). The effects of democratic regression on Turkish economy and the brain drain. In *Human rights in Turkey: Assaults on human dignity* (pp. 365-382). Cham: Springer International Publishing.
- Özşahin, F., & Çağatay, A. (2025). Migration tendencies among Turkish health-care professionals: Determinants of brain drain and turnover intentions. *Journal of Workplace Behavioral Health*, 1-22. <https://doi.org/10.1080/15555240.2025.2541869>
- Raghuram, P. (2016). Situating women in the brain drain discourse: Discursive challenges and opportunities. *Gender and migration in 21st century Europe*, 85-106.
- Sarcan, E. (2022). Yüksek Vasıflı İşgücünün Göçü: Beyin Göçü. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 69-75. <https://doi.org/10.33537/sobild.2022.13.2.7>
- Tanyıldız, Z. E., Arslanhan, S., & Kurtal, Y. (2011). Tersine beyin göçü politikalarının sanayi politikalarına entegrasyonu: Ülke örnekleri ve Türkiye için dersler. *TEPAV Politika Notu*.
- Taşcı, C. (2024). Sosyal Problemler Sosyolojisi Perspektifinden Türkiye'de Beyin Göçü. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (41), 187-213.
- Türk Hemşireler Derneği. (2023). *Hemşire göçü raporu*. Ankara: THD Yayınları.
- Türk Tabipleri Birliği. (2024). *Sağlıkta şiddet ve hekim göçü raporu*. Ankara: TTB Yayınları.
- Uğuz Arsu, S. (2025). Türkiye'de beyin göçünün güncel eğilimleri: Nitelikli gençlerin göç kararları. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(60), 1256-1282. <https://doi.org/10.70736/ijoess.1686>
- Uzunırmak, Y. (2024). *Türkiye'nin beyin göçü raporu*. Toplum Çalışmaları Enstitüsü Yayınları.
- Yılmaz, E. A. (2019). Uluslararası beyin göçü hareketleri bağlamında Türkiye'deki beyin göçünün durumu. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi, (X-II)*, 220-232.
- Yurtoğlu Tetik, H. Z. (2025). Avrupa ve Türkiye'den ABD'ye beyin göçü: Eleştirel bir literatür analizi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(60), 1256-1282. <https://doi.org/10.70736/ijoess.1686>
- Yücel, V. (2022). Türkiye'de beyin göçü olgusunun analitik bir incelemesi. *Sinop Üniversitesi Boyabat İİBF e-Dergisi*, 2(2), 1-18.